

פ ר ק א

א. כמדבר סיני באהל מועד: כל הדברות שנאמרו בשנה ראשונה קודם שהוקם המשכן כתוב בהר סיני אבל משהוקם המשכן באחד לחדש בשנה השניה לא נאמר בהר סיני אלא במדבר סיני באהל מועד (רשב"ס); במדבר סיני: יהודיע כי לא עלה משה אל הר סיני אחר היות הכבוד באהל מועד (א"ע).

ב. שאו את ראש כל עדת בני ישראל: לפי שמעתה צריכים לבוא לארץ ישראל שהרי בעשרים בחדש השני הזה נעלה הענן (פרק י', פסוק י"א), וכתוב שם (פסוק כ"ט) נוסעים אנחנו אל המקום וכו', ובני עשרים ראויים לצאת בצבא המלחמה, לכך צוה הקב"ה בתחלת חדש זה למנותם (רשב"ס).

ג. מבן עשרים שנה ומעלה כל יצא צבא: שני תנאים היו: אחד שיהא מבן עשרים שנה ומעלה, והשני — שיהיו יוצאי צבא, להוציא הזקנים והחלשים (הגר"א) וברוך גם לא נמצא ביניהם מי שאיננו ראוי לצאת לצבא (על פי אה"ח). בישראל: להוציא ערב רב (א"ע), תפקדו אתם לצבאתם: כי התורה לא הסמוך על הנס שירדוף אחד מאה והיו משה והנשיאים צריכים לדעת מספר חלוצי צבא המלחמה, וכן מספר כל שבט ושבט ומה יפקיד עליו בערבות מואב במערכות המלחמה, ועוד — שיחלק להם הארץ למספרם וידע כמה חגלים יפלו להם מהארץ הנכבשת, כי לולא דבר המרגלים היו נכנסים לשם מיד (על פי הרמב"ן, פסוק מ"ה).

אתה ואהרן: ובמספר כי תשא לא סייע אהרן לפי שעל ידו נעשה העגל (מ"ב). לבני יוסף: אחר בני לאה בעבור כבוד רחל על השפחות, והחל מאפרים על דרך יעקב אבינו, והקדים אפרים ומנשה על בנימין כי הם מקום יוסף, ואחר כן החל מדן שהוא בכור השפחות, ואחריו אשר כי השם ידע שהוא יהיה ראש התונים על דגל דן, ואחר כן גד כי הוא בכור שפחת לאה (א"ע).

ט"ז. אלה קריאי העדה: אלין מזמני עם כנישהא — אלה המוזמנים עם העדה (ת"י).

נשיאי מטות אבותם: ראובן נקרא אב לזרעו, וכל זרעו נקרא מטה ראובן, נמצא הנשיא הוא נשיא למטה אביו ראובן (נצ"ב).

י"ח. זאת כל העדה הקהילו באחד לחדש השני: יזכיר זריזות משה רבנו במצות ה' כי ביום הדבור לקח את הנשיאים והקהיל כל העדה והתחיל לפקוד

אותם אבל לא בשלם המנין ביום אחד, ילכך חזר ואמר ויפקדם במדבר סיני (רמב"ן); ויתילדו: בקשו מתי נולדו בעבור חשבון כ' שנה (א"ע).

י"ט. ויפקדם: משה שהוא העיקר; והחל מראובן כי הוא הבכור, ואחריו שמעון הנולד אחריו, ואחריו גד בכור שפחת לאה, והנה דגל ראובן, ואחר כך דגל יהודה, ואחר כך דגל אפרים, ואחר כך דגל דן והחונים על כל דגל ודגל (א"ע).

כ. ויהיו בני ראובן בכר ישראל: לפי שבנסיעה היה יהודה הראשון, ניתן טעם למה מנה ראובן תחילה: לפי שהיה בכור ישראל (ב"ש); במספר שמות: אין כאן במספר לשון מנין, כי אם לשון הגדה, כמו (שופטים ז') כשמוע גדעון את מספר החלום או (תהלים קמ"ז) לתבונתו אין מספר. שענינם הגדה, וטעם במספר שמות — בהגדת שמות, כל אחד הגיד את שמו (כ"ק על פי הרמב"ן); לגלגלתם: הזכיר לגלגלתם בראובן וגם בשמעון להורות על האחרים כי הכתוב אחז בדרך קצרה (א"ע פסוק י"ט).

לגלגלתם: רק בראובן ושמעון (פסוק כ"ב) נאמר לגלגלתם. לפי שקנטרם יעקב כאשר בירך בניו והוצרכו לכפרה (כי מנה את בני ישראל על ידי בקע לגלגלת, ובקע לגלגלת כתוב לגבי שקלים הבאים לכפרה) (על פי רבותינו בעלי התוספות).

כ"ב. לבני שמעון: זהו שאמר בכלם "לבני" ב"ל" שבאו כל השייכים לשבט זה ויתילדו, ואמר בני נפתלי בלי "ל", כיון שלא נשאר אלא הם בלבד (כ"ק על פי הגר"א); פקדיו: מה נשתנה שמעון שנאמר בו פקדיו, שאינו בשאר שבטים? מלמד שהיו עתידים להפקד משבטו, שהרי חסרו: בפרשת פנחס כ"ו, י"ד) ל"ז אלף ומאה (כ"ק על פי בחי"י).

כ"ד. לבני גד: הכתוב מונהו שלישי לראובן מפני שהוא בכור שפחת אמו (ח. על פי א"ע).

מ"ב. בני נפתלי: ולא לבני, כמו בשאר השבטים, מפני שבשבט נפתלי מרובות הבנות על הבנים ולכן נרמו בברכת יעקב (בראשית מ"ט, כ"א) בלשון נקבה "נפתלי אילה שלוחה", ומפני זה הזכיר בו בני, כמי שבורר הבנים מן הבנות (על פי בחי"י).

מ"ה. מכן עשרים שנה ומעלה כל יצא צבא בישראל: ולא יתר על בן ששים, שלא היה יוצא בצבא (ס).

מ"ו. והלויים למטה אבתם לא התפקדו בתוכם: כמו שמפרש והולך (מ"ט): אך את מטה לוי לא תפקד, ומפרש הטעם כי לא ילכו בצבא המלחמה אלא (ג') הפקד את הלויים על משכן העדות (רשב"ם).

והלויים למטה אבתם לא התפקדו בתוכם: גם טרם שאמר לו הקב"ה

(פסוק מ"ט) אד את מטה לוי לא תפקד ואת ראשם לא תשא בתוך בני ישראל, הבינן משה מדעתו שלא למנות את הלויים, כי ה' אמר (פסוק ד') ואתכם (עם משה ואהרן) יהיו איש איש למטה, וה' לא מנה נשיא לבני לוי, אבל כאשר גמר משה למנות את בני ישראל היה מסופק מה יעשה עם הלויים, ולכן אמר לו ה' אחר כך בפירוש (פרק ג', ט"ו) איך למנות אותם (על פי הרמב"ן). לא התפקדו: לא התפקדו על ידי אחרים וגם לא התפקדו בעצמם (ס). לא התפקדו: לא הוטל עליהם עדיין תפקיד (על פי שד"ל). לא התפקדו בתוכם: היינו, בתוך בני ישראל, אבל נפקדו בפני עצמם כנזכר להלן (י"ט"ר).

מ"ט—ג. אך את מטה לוי לא תפקד... ואתה הפקד את הלויים...: הקב"ה אמר עכשו למשה את הטעם מדוע לא נתן לו למנות את בני לוי על ידי כך שלא מנה נשיא מיוחד לשבט בני לוי, כאשר פירש הרמב"ן — כי הם לא יהיו בכלל אנשי הצבא, וכל עבודתם תהיה במשכן ובכל אשר לו (על פי י"ט"ר). ג. על משכן העדת: הוא אהל מועד והמשכן לארון ששם העדות; ועל כל כליו: כמנורה והשלחן והמזבחות; ועל כל אשר לו: הם כלי הכלים (ט"א).

ג"א. וזהו: לבני לוי, ואם הוא ישראל (ט"א).

וזהו הקרב יומת: אפילו כהן הבא לעבודת הלויים בפריקת המשכן והקמתו חייב מיתה — בידי שמים — כי גם הכהן נקרא זר לעבודה זו (כ"ו"ק).

ג"ג. על ערת בני ישראל: על אחד מעדתם וכן (שופטים י"ב, ז') ויקבר בערי גלעד (ט"א).

ג"ד. ויעשו בני ישראל ככל אשר צוה ה' את משה בן עשו: שרחקו עצמם מן המשכן ונתנו מקום ללויים לחנות סביב למשכן (ה). על פי במדבר רבה).

פ ר ק ב'

ב. באתת: סימנים היו בכל דגל ודגל וקדמונינו אמרו שהיה בדגל ראובן צורת אדם, בדגל יהודה — צורת אריה, בדגל אפרים — צורת שור ובדגל דן — צורת נשר (ט"א).

ד. ופקדיהם: או (פסוק ו') ופקדיו — אין הפרש ביניהם (ט"א).

ה. והחנים עליו: כמו עמו (ט"א).

והחנים עליו: ודי שרן סמיכין עלוהי — והחונים קרובים אליו (ת"א). י"ד. בן רעואל: ולעיל (א', י"ד) בן דעואל, כי המנהג בלשון הקדש לשנות השמות בטעם שוה כמו זרח וצוחר (שמות י', ט"ו; במדבר כ"ו, י"ג) ונקרא דעואל

שידע את האל, רעואל ששם רעיון לבו באל, כמו (תהלים קל"ט, י"ז) „ולי מה יקרו רעוך אל", (שם, ב') „בנתה לרעי", והיו קוראים „איש הוא בשני השמות, לכן תזכרנו התורה בשניהם (רמב"ן פסוק ד').

י"ח. דגל מחנה אפרים: לרחל דגל בפני עצמה — אפרים מנשה ובנימין (ח. על פי א"ט).

כ"ה. דגל מחנה דן: דגל רביעי לבן שפחת רחל, ולפי שנתנה מעלה זו לבן שפחת רחל, נתנה מעלה אחרת לבן שפחת לאה — לאשר — להיות נמנה קודם נפתלי אף על פי שנולד אחריו (על פי א"ט).

ל"ב. אלה פקודי בני ישראל: וכן נסעו (פסוק ל"ד) — כאשר היו ביום שהתפקדו, והנה בעשרים יום לא מת אחד מהם, וזה דבר פלא (א"ט).
ל"ד. ויעשו בני ישראל: כל הימים אשר היו במדבר — כן חנו (ח. על פי א"ט).

פ ר ק ג'

א. ואלה תולדות אהרן ומשה: ותולדות משה — משפחת העמרמי אשר יזכיר למטה (פסוק כ"ז) כי אין בעמרמי זולת בני משה הנמנים עם הלויים (דברי הימים א' כ"ג, י"ד) (רמב"ן). ואלה תולדות אהרן ומשה: הזכיר משה אף על פי שלא הזכיר בניו לפי שבניו יקראו על שבת לוי, הזכיר תולדות אהרן ולא הזכיר תולדות משה לפי שהבנים הם נזכרים לשלימות האבות ומשה היה תכלית השלימות האמיתית ולא היה צריך שלמות אחרת חצונית לפי גודל מעלתו, לכן לא הזכיר כאן בניו, אבל אחר מיתתו הזכירם בדברי הימים א' (כ"ג, ט"ו—י"ז) (צ"ח). ואלה תולדות אהרן ומשה: הזכיר משה בעבור אליעזר ואיתמר שהציל משה בתפלתו, כמו שנאמר בדברים (ט', כ') ובאהרן התאנף ה' מאד להשמידו ואתפלל גם בעד אהרן, ואין השמדה אלא כליון בנים, כמו שפירש רש"י שם, והועילה תפלת משה לחצאין — נמצא שאותם שני בנים שהציל משה בתפלתו דומה כאילו ילדם ונעשו תולדותיו (על פי כ"י ואוה"ח). ואלה תולדות אהרן ומשה ביום דבר ה' את משה בהר סיני: באותו יום היו ארבעה תולדות אהרן, אבל אחר כך מתו נדב ואביהוא לפני ה' (רבותינו בעלי התוספות).
ג. הכתנים המשחים: ולא קרה כן לדורות, כי אמנם לא נמשה אחריהם שום כהן הדיוט בחיי הכהן הגדול, והטעם היה, אשר מלא את ידם לכהן שהוצרכה אז המשיחה כי זולתה לא היו כהנים כלל — בהיות שגולד קודם שנבחר אהרן לכהן, כמו שקרה לפנחס קודם שהרג את זמרי (ט).

ד. וימת נדב ואביהוא לפני ה' בהקריכם אש זרה לפני ה'... ויכהן אלעזר ואיתמר על פני אהרן אביהם: אמרו חז"ל — שתי פעמים נאמר כאן לפני ה' ובאהרן נאמר רק פעם אחת על פני אהרן אביהם, לומר שהקב"ה נתעצב כפלים על מיתתכ יותר מאהרן אביהם (צ"ה).

ו. ויכהן אלעזר ואיתמר והיה ראוי שיאמר ויכהנו, אבל אמר ויכהן לפי שהיה אלעזר העיקר והוא נשאר כ"ג אחר אביו, ודרך הכתוב לומר כן, וכמוהו: (במדבר א' י"ז) ויקח משד ואהרן; וימת נדב ואביהו (א.ב.).

ז. והעמדת אתו. יעמידם לפניו בדרך המשרתים לפני האדון, כי פרוש העמידה הוא שירות, וכמו שאמר (דברים י"ז, י"ב) העומד לשרת שם את ה'. ונקרא השירות עמידה לפי שהאדון יושב ומשרתו עומד עליו לשרתו (א.ב.).

ח. ואת משמרת כל העדה: בקרבנות (ו"א).

ט. ואת משמרת בני ישראל: שישמרו שלא יגעו ישראל אל המשכן (א"ט).

י. וזאת אותה... ושמרו את משמרתו... ושמרו את כל

כלי אהל מועד: בשלושה דברים שרתו הלויים במשכן: בשיר, בשמירה ובמשא (על פי א.ב.).

יא. נתונם נתונם: כפל לשון כמו (במדבר כ"ז, ז') נתן נתן להם אחות נחלה

(דשב"ט).

יב. נתונם נתונם חמה לו מאת בני ישראל: לפי שישראל טרודים בחריש

ובקציר ובשאר מלאכות ואינם פנויים לעבוד את המשכן ואת הכהנים, לפיכך נתנו הלויים במקומם (ח.).

יג. ואת אהרן ואת בניו: ובכלל בניו — בני בניו; תפקד — לתת פקוד

לכל אחד; ושמרו את כהנתם: שלא יבואו לידי פסלות (ו"א).

יד. ואת אהרן ואת בניו תפקד: זהו לשון מנוי, כמו (בראשית מ' ד') ויפקד

שר הטבחים את יוסף (יש"ד על פי הרשב"ט).

טו. תחת כל בכור: לא היו הבכורות ראויים לנחלה, שלא יהיה להם עסק

אלא בעבודת הקב"ה ויהיו זריזים ומלומדים בה, ומשנלקחו צוה הקב"ה שלא

תנתן ללויים נחלה, אך המעשרות ינתנו להם, ולפיכך נוטל הבכור פי שנים —

חלקו הראוי לו וחלק הראוי ללוי (ח.).

טז. והיו לי הלויים: מקודשים לי (ו"א).

יז. פקד את בני לוי: בלויים הזכיר לשון פקידה ולא לשון נשא את ראש

כמו אצל בני ישראל, כי הלויים אינם זקוקים בדרך כלל לנשיאת ראש על ידי

מספר, ומה שהזכיר לשון נשא את ראש אצל בני קהת ובני גרשון, היינו לתת

להם נשיאות ראש כנגד בני מררי כי עבודת שניהם יותר מקדשת ממשא בני

מררי (כ"י). לביית אבתם למשפחתם: "למשפחותם" כתוב גם בשאר השבטים. אבל אצל הלויים הזכיר גם את שמות משפחותיהם, ולא עשה זאת בבני ישראל: אצל הלויים היתה עבודתם לפי משפחותיהם כי משא בני קהת לא היה במשא בני גרשון ולכן הוצרך להזכיר את שמות משפחותיהם, אולם אצל שאר השבטים לא היה דבר זה, ולכן לא הוזכרו שמות משפחותיהם (על פי אב.).

כל זכר מבן חדש ומעלה תפקדם: לפי שהיו באים לפטור את הבכורות שחייבים פדיון מבן חדש ומעלה לכן גם מניינם מבן חדש (רשב"ט).

י"ז. גרשון: ובדברי הימים א' (ו' א') נמצא עם "מ" תחת "נ" (א"ט).

כ"ו. אשר על המשכן ועל המזבח: על — בסמוך (ח).

כ"ח. שמרי מושמרת הקדש: הוא הארון, ונקרא קדש כנגד המשכן (א"ט).

ל"א. והמזבחת: שניהם (מזבח העולה ומזבח הקטרת) (א"ט).

ל"ט. שנים ועשרים אלף: והנה לא היה שבט הלויים כשאר השבטים, כי מבן חדש ומעלה היו רק עשרים ושנים אלף ומבן שלשים שנה עד בן חמשים שנה שמנת אלפים וחמש מאות ושמונים (ד' מ"ח). והנה לא יגיעו מבן עשרים ומעלה לחצי שבט מישראל הפחות שבכלם, ועדיין לא נשאו הארון שהיתה הקדושה מכלה בהם, וזה תמיה איך לא יהיו עבדין וחסידיו ברוכי ה' כשאר כל העם? ואני חושב שזה חזוק למה שאמרו רבותינו כי שבטו של לוי לא היה בשעבוד מלאכת מצרים ובעבודת פרך, והנה ישראל, אשר מררו המצריים את חייהם בעבודה קשה כדי למעטם, היה הקב"ה מרבה אותם כנגד גזרת מצרים כמו שאמר: "וכאשר יענו אותו כן ירבה וכן יפרוץ" וכאשר נאמר עוד בגזרת "אם בן הוא והמיתן אותו" — יירב העם ויעצמו מאד, כי היה הקב"ה אומר נראד דבר מי יקום — ממני אי מהם, אבל שבט לוי היו פרים ורבים כדרך כל הארץ ולא עלו למעלה כשאר השבטים (רמב"ן פסוק י"ד).

מ"ז. חמשת חמשת שקלים לגלגלת: שהרי כך דין פדיון בכור (ח).

מ"ט. הפדיום: ב"מ" במקום "נ" כמו גרשון (א"ט).

נ"א. כאשר צוה ה': רק כדי לקיים מאמר ה', ולא מתוך רצון לתת דבר

מה לאחיו (על פי אה"ח).

פ ר ק ד'

ב. נשא את ראש בני קהת: אעפ"י שגרשון בכור היה, הקדים בני קהת לפי שהיו נושאים את ארון העדות וכל כלי ההיכל; ונבחר לזה קהת שהיה אביו של עמרם אביהם של משה ואהרן (אב.).

ג. לעשות מלאכה באהל מועד: בבני גרשון כתוב (במדבר ד', כ"ג) לעבוד עבודה באהל מועד, וכן כתוב גם בבני מררי (במדבר ד', ל') לעבד את עבדת אהל מועד, וההבדל הוא: אם נתקלקל איזה דבר אצל בני גרשון או בני מררי (קדש או כדומה) היו מתקנים אותו ונקרא התקון עבודה, אבל אם נתקלקל אצל בני קהת איזה כלי שרת לא היו מתקנים אותו אלא עושים מחדש, משום הכי כתוב לעשות מלאכה (על פי נצ"ב¹).

ד. ושמו בדיו: אין לפרש לשון שימה ממש שהרי כתוב (שמות כ"ה ט"ו) לא יסרו ממנו, אלא הפרוש הוא — שיתקנו בדיו (רבותינו בעלי התוספות) היינו, שיתקנו אותם להיות יוצאים בהם, כי היו הטבעות רחבות ויארכו הבדים בהם כרצונם ובלבד שלא יסורו ממנו (רמב"ן) או ושמו בדיו על כתפות הכהנים (רמב"ן ז"ל על פי יומא ע"ב א). ושמו בדיו: ומה שנאמר לא יסורו ממנו — ארבעה בדים היו, שנים קבועים בו, ועליהם נאמר לא יסורו ממנו, ועל השנים האחרים הוא אומר ושמו בדיו (ח).

ה. ועל שלחן הפנים: ועל פתורא דלחם אשיא — ועל שלחן לחם הפנים (ת"א). ועל שלחן הפנים: ועל שלחן הפנימי, כי שני שלחנות היו ללחם הפנים, האחד בפנים בתוך הקדש לפני קדש הקדשים, ועליו היה מונח לחם הפנים תמיד, ואחד באולם מבחוץ, שעליו היו מניחים את לחם הפנים ביציאתם מן הפנים בשעת הקטרת הבויכים (כ"ק בעקבות א"ע).

ט"ו. ואחרי כן: אילו אמר אחרי כן בלי "ו" היה משמע כי תמיד אחרי כלות אהרן את הכסוי היו באים בני קהת לשאת, ובאמת היה שהוי זמן בין זה לזה, כי היו צריכים להמתין עד אשר צוה אהרן לפקוד איש איש על עבודתו ואל משאו ככתוב בפסוק י"ט), לכן הוסיף "ו" להורות על תוספת הזמן (על פי כו"ק). י"ח. אל תכריתו את שבט משפחת הקהתי: כי הם חשובים לי ככל השבט (צ"ה).

אל תכריתו: אל תניחו את המשאות באופן שיוכה בהם כל הקודם, כי בזה האופן יקרה שידחפו זה את זה ויחללו את הקדש — וזה יהיה סבה לתכריתם, כמו שספרו ז"ל (פרק ב' דיומא) שקרה בתרומת הדשן (ט).

י"ט. וחיו: יוסיפו חיים; ולא ימתו: בכרת (א"ע); וחיו ולא ימתו: פירושו: כל קדושה נותנת חיים לנזהר בה כראוי, ומכריתה את מי שאינו נזהר בה כראוי (נצ"ב); ושמו אותם איש איש על עבדתו ואל משאו: ולא שיהיה כל הקודם זוכה, אבל ימתין כל אחד להיות מצוה ועושה (ט).

(1) עי' רמב"ם הלכות כלי המקדש, פ"א, הלכה י"ג י"ד.

ב. ולא יבאו לראות: באופן זה לא יבאו לראות כשהכהן מכסה את כלי הקדש, כדי להקדים איש את חברו, ולא ינהגו קלות ראש באופן שיתחייבו מיתה (ו).
ולא יבאו לראות כבלע את הקדש: כמו שלפעמים יכבדו אדם מצד מלבושיו, כך יקרה בכלי הקדש, ולא צוה הקב"ה שיבואו לראות כלי הקדש כשהם מופשטים ממלבושם וכסוים, פן יעלה במחשבתם לזלזל בהם (צ"ה).

ג ש א

כ"א. וידבר ה' אל משה לאמר: בבני קהת נאמר (פסוק א') וידבר ה' אל משה ואל אהרן, לפי שגם אהרן ובניו היו מחוייבים להשתדל במשא בני קהת, ככתוב בפסוק ה', אבל במשא גרשון ומררי שלא היה צורך בכסוי שיעשה אהרן, בא הדבור במשה לבדו (יש"ר על פי אב.).

כ"ב. נשא: שם הפעל כמו זכור את יום השבת, וטעם נשא — שא (א"ע).
נשא את ראש בני גרשון: במנין דלעיל (ג', ט"ו) שמבן חדש ומעלה, נמנו בני גרשון תחלה, לפי שהיה גדול בבני לוי, שנאמר (ג', י"ז) גרשון קהת ומררי, ובמנין זה שמבן שלשים ומעלה נמנו בני קהת תחלה, לפי שעיקר העבודה עליהם — הארון המזבחי (רבותינו בעלי התוספות).

לבית אבתם למשפחתם: ואצל בני מררי (פסוק כ"ט) ובני קהת (פסוק ל"ד) כתוב קודם למשפחתם ואח"כ לבית אבתם: כאן הקדים לבית אבתם, מפני שיחוסר של גרשון על אחיו הוא משום שהיה בכור לאביו (על פי אב.).

כ"ג. כל הבא: בבני גרשון (וגם בבני מררי פסוק ל') כתוב כל הבא, ובבני קהת (פסוק ג') כתוב כל בא, כי ה"א" בא לרבות שהם מעצמם באים מיד, אבל בני קהת לא היו רשים לבא עד שהיה אהרן ובניו מכסים את הקדש, ואחר כך היו הם באים לכסות, לפיכך כתוב בהם כל בא (על פי בה"ט בשם הרא"ש);
לצבא צבא: פירוש צבא — חברת אנשים (אגודה) המשתתפים יחד לעמוד במשמרת עבודתם, וטעם לצבא — כל הבא להיות שותף החברה (כו"ק).

כ"ד. לעבד ולמשא: לעבוד בהנותם ולמשא בעת המסע (ו).
לעבד: להקים המשכן (ולפרקו) (ח) ולשמור (א"ע); לעבד ולמשא: על כל במלת לעבוד תוכלל השמירה ומלאכת השיר (אב.); לעבד ולמשא: על כל מעשה שיעשה האדם יפול לשון עבודה, ולכן גם המשא נקראת עבודה (פסוק מ"ז — ועבודת משא), אבל כשיזכור הכתוב עבודה ואחריו משא, יהיה פירוש עבודה כל המעשים זולת משא, (פריקת המשכן, הקמתו, שמירה, שיר) (על פי יש"ר).

כ"ה. ומכסה התחש אשר עליו: אחז הכתוב דרך קצרה שלא הזכיר מכסה עורות אילים. ויש אומרים ששני המכסים היו דבקים (א"ט).
 כ"ו. ואת כל כלי עבדתם: הכנורות ושאר כלי הנגון שהיו להם לענין השיר (א"ב).

כ"ט. בני מררי: לא בא דבור מיוחד עליהם, כמו על בני גרשון, לפי שהיו שניהם במשמרת איתמן בן אהרן נשתתפו שניהם בדבור אחד (על פי א"ב).
 ל. את עבדת אהל מועד: ובבני גרשון (פסוק כ"ג) כתוב לעבד עבדה באהל מועד (א"ח"ח).

ל"ב. ובשמת תפקדו: כל קרש נקרא בשם א', ב', ג' וכדומה כדי שבשעת ההקמה יעמוד כל קרש על מקומו שזכה בו ולא על מקום אחר, והיינו דאיתא בירושלמי (הוריות) דקרש של צפון לא עמד בדרום, וכן העמודים והאדנים (הנצי"ב).
 ובשמת תפקדו את כלי משמרת משאם: מפני היות משאם קרשים ועמודים שהם גופים כבדים יכתבו בכל עמוד ובכל קרש שם הנושא אותו שלא יקל אחד ממשא: ויטילוהו על השני (א"ב. על פי הרמב"ו); אבל הוא הדין בבני קהת וגרשון (על פי הרמב"ו).

מ"ד. ויהיו פקדיהם למשפחתם שלשת אלפים ומאתים: בני קהת הגדולים משלשים שנה ומעלה היו קרוב לשליש מהמספר הכולל של הגדולים והקטנים — מבן חדש ומעלה; בני גרשון עלו פקודיהם פה יותר משליש הפקודים מבן חדש ומעלה, ובתוך בני מררי היו הגדולים יותר מהקטנים; אולי מפני שבתוך בני מררי היו גדולים יותר מאשר בתוך יתר המשפחות, נבחרו בני מררי למשא הכבד (על פי א"ב).

מ"ט. על פי ה' פקד אותם ביד משה איש איש...: בכת חכמתו וגדלו הכיר מי ראוי לעבודה זו ומי לזו (הנצי"ב).

פ ר ק ה'

ב. צו את בני ישראל וישלחו מן המחנה: ונסמכה פרשה זו לפרשת מחנות הדגלים יהלויים לפי שכבר נאמר בספר ויקרא לענין המצורע: בדד ישב מחוץ למחנה מושבו (ויקרא י"ג, מ"ו). אמנם עד שלא נבדלו בני ישראל יהלויים במחניהם לא הוצרכו לשלוח טמאים, כי הענין תלוי בזה, כמו שאמר ולא יטמאו את מחניהם, אבל עתה אחרי שסדר את המחנות צוה את העם שיעשו מה שכבר צוה אותם בענין המצורעים וכל טמא לנפש (על פי א"ב); מן המחנה: ולא מן המחנות, לפי שלא היו כלם משולחים מכל המחנות בשוה (א"ב); צו את בני

ישראל: משום שהוא דבר קשה לשלוח חוץ ממחנה ישראל, לפיכך צריך ורזו (הנצי"ב).

ג. מזכר ועך נקבה: מאיש עד אשה לא נאמר, לומר לך שלענין טומאה שוים גדולים וקטנים (ח. על פי 190 פ').

אל מחוץ למחנה. המלה "אל" — המיותרת לכאורה — מרמזת: לא רחוק. כי אם סמוך למחנה (על פי נצי"ב).

ד. ויעשו כן: מיד קודם שנשעו, והטמאים בנסעם יסעו בין דגל אפרים לדגל דן, על דרך סברא, כי לא פורש (א"ט).

כן עשו בני ישראל: מלמד שאף הטמאים לא עכבו (190 פ').

ו—ז. איש או אשה כי יעשו מכל חטאת האדם... והתודו... והשיב את אשמו: אחר שהזהיר על טומאת הגוף ראוי להזהיר על טומאת הנפש, כי טומאתה היא מצד החטאים והעוונות, וכמו שטהרת הגוף היא בטבילה, כן טהרת הנפש היא היודוי, ולפי שהיודוי אינו מועיל אלא בדברים שבינו ובין ה' אמר והשיב את אשמו וירצה את חברו, כי היודוי אינו מועיל בלי השבת הגזילה (על פי צ"ה).
ו. מכל חטאת האדם: מכל חטאת נגד האדם, היינו עכרות שבין אדם לחברו (ה); למעל מעל בה'; כבר בארה הקבלה שזה נאמר על גזל הגר כי אמנם הגזול אותו מחלל שם אלהיו בעיני הגר שבא לחסות תחת כנפיו, ולכן נקרא מועל בקדש (ט).

למעל מעל בה': בעבור שמנה ישראל למשפחותם לבית אבותם והבדיל מהם ערב רב אשר בתוכם השלים באשם הגזילה דין הגזול את הגר (רמב"ן).
ו אשמה הנפש היא: ה"ו של "ואשמה" הוא "ו" התנאי, ובאורו: אם הנפש היא תכיר שהיא אשמה ותתחרט — אז (פסוק ז') והתודו. לא די במה שיתחרט בלבו, אבל יתודה בפה (על פי יט"ד).

ז. והתודו את חטאתם אשר עשו והשיב את אשמו: והתודו — לשון רבים, כי בודוי כלפי ה' שוים כל החוטאים האלה, אולם כלפי הגזול עליו להשיב את אשמו המיוחד לו (על פי אה"ח).

בראשו: כאשר הוא. לא פחות ממנו (א"ט); בראשו: ענינו תחלה, כמו ראש חדשים, וטעמו: תחלה ישיב את הממון שכפר יאח"כ יתן החומש ויביא איל האשם שהם לכפרה, כי אין מקום לכפרה טרם השיב לבעליו את אשר לו (כ"ד).
ח. המושב לה': בעבור יראת השם השיבו (א"ט).

המושב לה': כי כשאין הבעלים קימים ראוי להשיב הגזול לבעלי בעליו — והוא האל יתברך (ט).

ט. וכל תרומה: כבר בארה הקבלה שהתרומה האמורה בזה המקום היא

הבכורים הנקרבים לאל יתברך, ואמר כאן שכמו שגזל הגר המושב לה' הוא נותן לכהן של משמר, כמו כן הבכורים הנקרבים לה' הוא נותנם לכהן של משמר (טל פי ט.).

אשר יקריבו לכהן לו יהיה: ולא שיטלנו הכהן בזרוע (רמב"ם).

ט. וכל תרומה לכל קדשי בני ישראל אשר יקריבו לכהן לו יהיה; ואיש את קדשיו לו יהיו, איש אשר יתן לכהן לו יהיה: כל כ"ד מתנות הכהונה מחולקים כאן לשלש סוגים: א) המתנות שהן קדש והבעלים צריכים להביאן וליתנן לכהן, והן י"ד: בשר חטאת, בשר אשם, שלמי צבור, מותר העומר, שיירי מנחות, שתי הלחם, לחם הפנים, שמן מצרע, עורות קדשים, חזה ושוק של שלמים, המורם מן התודה מאיל נזיר, בכור בהמה טהורה והבכורים, ועליהן נאמר כאן: "לכל קדשי בני ישראל אשר יקריבו לכהן"; ב) המתנות שהן קדש ועל הכהן לבא לקחתם, והן שלש: תרומה, תרומת מעשר וחלה, עליהן נאמר כאן: "ואיש את קדשיו" — הזכיר שהן קדש ולא הזכיר הקרבה לכהן; ג) המתנות שהן חולין גמורים ועל הכהן לבא לקחת והן שבע: המתנות (הזרוע, הלחיים והקיבה), ראשית הגז, שדה אחוזה, פדיון הבן, פטר חמור, גזל הגר והחרמים, ועליהן נאמר כאן: "איש אשר יתן לכהן", ולא נזכר כאן לא קדושה ולא הקרבה לכהן, ואמר בכולן "לו יהיה", כי אין הכהן יכול למאן שלא לקחת (על פי אוה"ח, ועיין חלוקה אחרת של כ"ד מתנות כהונה בילקוט זה פרק י"ח פסוק ח').

י. ואיש את קדשיו לו יהיו: אבל שאר קדשים והם תרומות ומעשרות אעפ"י שהם מוקדשים לה' אינם לשום כהן מיוחד, אלא לאותו כהן שיתנום אליו הבעלים; איש אשר יתן לכהן לו יהיה: אבל כשאחד מהבעלים יתן לכהן איזה קדש, לא יהיה עוד בכלל קדשים אבל לו יהיה, לכהן המקבל, ולא יוכלו הכעלים ולא שאר הכהנים להפקיעו ממנו (ט.).

י"ד. ועבר עליו רוח קנאה: לשון זכר, וכן (מלכים א' י"ט, י"א) רוח גדולה ותוק (א"ט), ולהלן (פסוק ל') נאמר: "אשר תעבר עליו רוח קנאה" — לשון נקבה (י"ט).

ט"ו. והביא את קרבנה עליה: עמה או בעבורה (א"ט).

לא יצב עליו שמן: על הקמת (כ"י). מזכרת עון: או חטא האשה או חטא בעלה החושדה (ח).

ט"ז. והקריב אתה הכהן: את המנחה (א"ט). וזו עמידה לפני ה': בדבר שאין בו רוח חיים לא תבא לשון העמדה, אלא לשון הנחה, וכאן הוא מדבר על האשה שיעמידנה לפני ה'. ומה שחזר בפסוק י"ח והעמיד הכהן את האשה לפני ה' אינו כפל לשון, אלא כאו הוא אומר בדרך כלל, ואחר כך יודיע פרטי העמידה, שיפרע

את ראשה ויתן על כפיה את המנחה (על פי יש"ר).
 י"ט. הנקי: אינו לשון צווי. כי לא שייד לצוות על מה שאין ביד האדם לעשות, אלא הוא הודעה שתהא נקיה ולא יזיקה המים (יש"ר).
 כ"א. והשביע הכהן: בעבור אריכות התנאים חזר ואמר פעם אחרת והשביע הכהן לפני המאמר "יתן ה' אותך לאלה" (יש"ר).
 כ"ז. והיתה אם נשמאה: אין במשפטי התורה דבר התלוי בנס זולת הענין הזה (רמב"ן).
 ל"א. ונקה האיש מעון: מעון החשד, מסאן שעבירה היא לחשוד בכשרים (ט"ב על פי ט).
 (ט"ב על פי ט).

פ ר ק ו'

ב. איש או אשה כי יפלא: היה לו לומר כי יפלא, שהרי על שניהם הוא מדבר, כדרך שנאמר (במדבר ה', ו') איש או אשה כי יעשו, אלא לפי שהיין מוזק יותר לנשים מאשר לאנשים, אין פלא כל כך שאשה תזיר עצמה מן היין (על פי כ"י).
 יפלא: יעשה דבר פלא כי רוב העולם הולכים אחר תאותם (א"ע).
 כי יפלא: שהוא רוצה להיות מובדל ומופרש מזולתו לנהוג אסור בדבר שהכל נוהגים בו היתר (על פי כ"י). כי יפלא - לשון הפלאה וזרות, ותבא לשון זו אצל הנודר היוצא ממנהג שאר הנודרים, דומה לו (דברים כ"ח, ג"ט) והפלא ה' את מכותך, בעבור הפלגת המכה וזרותה, אף כאן מפליא לנדור דבר זר שלא כנהוג, כי דרך הנודרים לנדור קרבן או כסף וזהב לבדק הבית, וזה נודר להפריש עצמו מאיזה זיבר (יש"ר). ל ב ד ר נ ז י ר: נדר להיות נזיר (א"ע).
 נזיר: הנזירים קדושים יותר משאר העם, גם מהלויים, ובדברים אחדים קדושים גם מהכהנים, אלא שקדושתם איננה מלידה ואיננה מתמדת (על פי אב).
 נזיר: מגזרת נזר, כי רוב דרי העולם הם עבדים לתאוות הגופניות, והנזיר חפשי מהן כמו המלך אשר בראשו הנזר (ט"ב על פי א"ע); נזיר להזיר לה'; להיות נזיר ופרוש מהתענוגים המורגלים למען יהיה כלו לה' להתעסק בתורתו וללכת בדרכיו ולדבקה בו (ט).
 נזיר להזיר לה': להזיר עצמו מן המותרות לכבוד ה' ועבודתו, והנה ישנם הרבה דברים שמהם יכול אדם להפריש עצמו, הן מיני אכילה ושתיה ותענוג ומלבושים ושינה שעל כולם נאמר לאסור אסר על ופשו (לקמן ל', ג'), ובכולם בא החיוב לעשות ככל היוצא מפיו, אבל אין באחד מהם מי שיקרא קדוש לאלקיו רק מי שזיזר עצמו מן היין, התגלחת וטומאת מת, וטעם יתרון הקדושה שיש באלה

הדברים הוא מן התעלומות שאין בנו כח לבא עד תכליתן אלא הכתוב מודיע לנו כי רק ההפרשה מן היין והתגלחת וטומאת המת היא הקדושה האמיתית, ואין כן ההפרשה משאר הדברים (יש"ד).

ג. מוין ושכר יזיר: לא יסגף עצמו בצום שממעט במלאכת שמים כדבריהם ז"ל (תענית י"א ע"ב) ולא יצער גופו במכות פרושים כמנהג צבועים, אבל יפריש עצמו מן היין שבוה הוא ממעט את התאור ומכניע יצרו ולא יתיש כחו בזה כלל (ט); חמץ יין וחמץ שכר לא ישתה וכל משרת ענבים... וענבים... לא יאכל: לשם גדר שירחק מהיין כלל (א"ט).

ד. מגפן היין: אף על פי שבכל מקום סתם גפן הוא עץ המגדל ענבי יין, מכיון שיש מין גפן שדה (מ"ב ד', ל"ט) המגדל פקועות, היינו מין אבטיחים קטנים שעושים מהם שמן, לכן באר כאן הכתוב גפן היין (על פי כו"ק).

ה. תער לא יעבר על ראשו: לעשות את המגלח כמתגלח (ספרי על פי מסכת נזיר מ"ד). גדל פרע שער ראשו: גדל המקור במקום יגדל (על פי א"ט), וכונתו במלת פרע היא שלא לגדלם על איזה סדר מכוון, כי אם גדול חפשי כרצון הטבע, בלי סדר וקליעה וסלטול (יש"ד).

ט. וטמא: המת יטמאנו (א"ט), וטמא ראש נזרו: וטמא תחילה הנזירות, וזהו מה שאמר (פסוק י"ב) והימים הראשונים יפלו (אוה"ח). וגלח ראשו: ראשו הוא מגלח ואינו מגלח כל שערו (ספרי).

י"א. וכפר עליו מואשר חטא על הנפש: ר' אליעזר הקפר אומר שציער עצמו מן היין (רש"י), ולמה מביא כפרה זו דוקא אחר שנטמא במת? ועוד, שהכתוב (פסוק ח') קראו קדוש, ואיך יאמר ר' אליעזר שנקרא חוטא? ונראה שגם ר' אליעזר מודה שכל ימי המשך נזירותו הוא נקרא קדוש ולא חוטא, אבל אם נטמא במה שדינו שהימים הראשונים יפלו, הרי יוצא, שהימים הראשונים האלה לא היו בכלל הנזירות, והוא כאלו ציער עצמו בהם מן היין בלי טעם (כ"י).

י"ג. וזאת תורת הנזיר: הבאת קרבנותיו וסדר תגלחתו האמורים אחרי זה אבל "זאת תורת הנזיר" האמור להלן (פסוק כ"א) חוזר למה שלמעלה ממנו (יש"ד). י"ג—י"ד. ביום מלאות ימי נזרו... והקריב את קרבנו...: וטעם הקרבן הזה בנזיר ביום מלאות ימי נזרו לא נתגלה, כי לא מצאנו בכל התורה כולה קרבן אלא על עון שקדם לשעבר, וזה שקדם חכה לעשות מצוה והיה כל ימי נזירותו קדוש ופרוש מתארת העולם, ועתה ביום מלאות ימי נזרו תחייבנו התורה להביא קרבן — הנה זהו ענין נפלא ומחודש, וכן אמרו רז"ל במסכת נזיר: חדוש הוא שחדשה התורה בנזיר, ועם כל הטעם שנותן הרמב"ן (כי האיש הזה חוטא מפני שראוי לו להיות נזיר לעולם) לא יצא קרבנו של נזיר מהחדוש, כי היכן מצאנו

קרבו על העתיד; (על פי בחי' א).

י"ד. לעלה: להדבק בה' גם אחרי שהפסיק להיות נזיר (על פי אב);
 לחטאת: לכפר על חטא שעווב פרישת נזרו ושב לתאוותיו הגשמיות (אב). על
 פי הרמב"ן; ואל... לשלמים: לשמחה שהשלים מה שנזיר (א"ט).
 י"ט. ונתן עץ כפי הנזיר: ענין הצווי בזה ללמדנו שהנזיר השיג מעלת
 הכהונה בקדושה זולת שאינו יכול לעבוד בבית המקדש (נצי"ב).

כ. ואחר ישתה הנזיר יין: „נזיר“ — נוסף, כי אחרי מלאת ימי נזרו
 איננו נזיר עוד. אולם כשהיתה נזירותו לכבוד ה' באמת כדי להכניע יצרו, תשאר
 לו הפרישות מן התאוה גם אחרי מלאת ימי נזרו, לכן גם אחרי שישתה יין יצדק
 בו תואר נזירות (על פי כ"ק בשם רמ"א).

כ"ב—כ"ג. וידבר ה' אל משה לאמר; דבר אל אהרן ואל בניו לאמר:
 אמר שתי פעמים „לאמר“ להגיד שלא לאהרן ובניו שהיו אז בנמצא לבד הוא מצוה,
 שלא גם לדורות (אוה"ח).

כ"ג. כה תברכו את בני ישראל: כלומר, לא תברכו מברכת פיכם כאדם
 ואומר: „תבוא לראש פלוני כך וכך“, אלא אלי התפללו שאברכם אני, כמו
 שמפרש: אמר להם: יברכך ה'... ואני אברכם היינו אני אמלא את בקשתכם כמו
 שהתפללו הכהנים (על פי הרשב"ם, עיין פרוש אברבנאל, ילקוט לבראשית כ"ז, א').
 כה תברכו את בני ישראל: מסר הקב"ה את הברכות לכהנים במתנה.
 יאחר כ"ד מתנות הכהנים שנתן להם, זוהי המתנה העשירי וחמש, ויש רמז לכך
 במלה כה תברכו (על פי בחי'). אמור להם: כד תימרן להון — כאשר יאמרו
 להם (לכהנים לברך) (ת"א) — מכאן שאין הכהן עובר בעשה כשאינו עולה לדוכן
 עד שיצו עליו והמנהג הוא ששליח הצבור (או אחד מהקהל) אומר להם „כהנים“
 (ח). אמור להם: ששליח צבור צריך לומר ברכת הכהנים לכהנים הנושאים
 כפיהם ולהקרותה להם מלה במלה, והם עונים, וזהו אמור — לשון יחיד, ולהם —
 רבים (בחי').

כ"ה. יאר ה' פניו אליך: שלא יהיה מסך המבדיל בין ישראל ואביהם
 שבשמים (אוה"ח).

כ"ז. ושמו את שמי: וישוון יח ברכת שמי — ושמו את ברכת שמי (ת"א).

• ר ר כ

א. זאת המזבח ואת כל כליו: דבק עם „ביום כלות משה להקים את
 המשכן“, והטעם שהקים את המזבח במקומו (א"ט), ואח"כ זימשחם (נצי"ב).

וימשחם ויקדש אהם: וימשחם לקדש אותם (רמב"ן).

ב. הם העמרים על הפקדים: יום כלות משה להקים את המשכן היה באחד בניסן, ואם כן פלא הוא, מאין ידעו אז מי יהיו העומדים על הפקדים ומי הם נשיאי ישראל, והרי כל זה לא נהיה עד האחד לחדש השני, אבל באמת מצינו כבר שבמלאכת המשכן כתיב (שמות ל"ה, כ"ז) והנשיאים הביאו, וצריך לומר שהנשיאים היו בהסכמת כל שבט, והקב"ה הסכים בשעת המנין שהם יהיו העומדים על הפקדים, ופה הטעם: הם העומדים על הפקדים — הוא — שבחר בהם הקב"ה אחרי כן (נצי"ב).

ג. ויביאו את קרבנם: בעבור היות העגלות לצורך הקרבנות יקראו קרבן יכן (במדבר ל"א, ג') ונקרב את קרבן ה' איש אשר מצא כלי זהב. קרבן לבדק הבית (רמב"ן).

ושני עשר: באה המלה "שני עשר" בחסרון "מ" דרך קצרה (א"ט). עגלה על שני הנשיאים: לאות אחזה ביניהם אשר בה יהיו ראויים שתשרה שכינה ביניהם כאמור (דברים ל"ג, ה') ויהי בישרון מלך בזהאסף ראשי עם יחד וכו': על הפך: (הושע י', ב') חלק לבם עשה יאשמו (ט); ויקריבו אותם לפני המשכן: הם בעצמם יבכבודם הוליכו את העגלות (נצי"ב). ה. קח מאתם: כי חשב משה שיהא כל משא הלויים בכתף כמו הענין במשא בני קהת (ט); קח מאתם: אומר מ"אתם" ללמד שעדיין היו ברשות המביאים ולא באו לרשותו של משה. שלא רצה לקבל מפני שלא נצטוו שישאו המשכן על עגלות (על פי אוה"ח).

י. ויקריבו הנשיאים את חנכת המזבח: הקדישום, ויקריבו הנשיאים את קרבנם לפני המזבח: אחרי שהקדישו הקרבן הגישותו לפני המזבח (ט). ויקריבו הנשיאים.. ויקריבי הנשיאים: אמר פעם שניה ויקריבו הנשיאים, לומר שהם עצמם טרחו בהנאח הנדבה עד המשכן. הגם שהם נשיאים — לא חסו לכבודם (אוה"ח). ויקריבו הנשיאים את קרבנם לפני המזבח: הם הביאו את כל קרבנותיהם ביום הראשון, ורצו הולם להקריב באותו היום, אבל ה' אמר למשה (פסוק י"א) שיקריבו את קרבנותיהם: שיא אחד ליום... לחנוכת המזבח, היינו חנוכת המזבח תמשך כל שנים עשר הימים (על פי אוה"ח).

י"א. ויקריבו את קרבנם לחנכת המזבח: המזבח נחנך על ידי קרבנות המלוואים וקרבן העם, והנשיאים יקריבו ראשונה קודם שיקריב כל יחיד מישראל את קרבנותיהם, הם יחנכו את המזבח בקרבנות יחידים (על פי אב"י). י"ב. נחשון בן עמינדב למטה יהודה: לא הוזכר בו נשיא כמו באחרים.

שלא יגיס דעתו על שזכה להקריב ראשון (על פי רבותינו בעלי התוספות), וכל האחרים נקראו נשיאים לסי שהשפילו עצמם והקריבו אחריו (ח); ; בכלום כתב נשיא מלבד ביהודה כי למד אותו שבט להקטין את עצמו כדכתיב (בראשית מ"ד, ל"ג) ישב נא עבדך תחת הנער עבד לאדוני (בה"ט); ; לא אמר נשיא ככל האמור בכל המטות, לומר כי ראוי הוא נחשון להקריב ראשון אם גם לא היה נשיא, למעלתו מצד עצמו; ; כי מעלתם של שאר הנשיאים (מלבד נתנאל בן צוער, ראה להלן) היא לצד היותם נשיאי השבטים, עוד רצה להפליג מהותו שלא היה מחשיב עצמו כנשיא אלא כאחד מבני השבט (א"ח"ח).

י"ג. וקרבתו: "ו" יתירה שלא יגיס דעתו על שזכה להקריב ראשון, לכך כתוב וקרבתו דמשמע שיש אחר שקדמו, (מפני שקדמו לו כבר אחרים בקרבתות מלואים), כי "ו" מוסיף על ענין ראשון, ולכך נמי לא הוזכר בו נשיא כמו באחרים (רבותינו בעלי התוספות).

שניהם מלאים: מלת "שניהם" נראית כמיותרת, כי אחרי שהזכיר הקערה, המזרק היה די לומר מלאים, ונראה כי באה להורות שהיו שוים בכמות הסולת שנכנסה בכל אחד מהם (דוגמא למה שדרשו משני שעירי יום הכפורים שהיו שוים) משקלם היה שונה בשל העובי השונה של כתליהם, כמו שכתוב במדרש (על פי כ"ק בשם הגר"א).

סלת בלולה בשמן למנחה: חנכו הנשיאים את המזבח בכל המינים הקרבים עליו, על כן הביאו מנחה וקטרת ועולה וחסאת ושלמים, והקטורת והחסאת הוראת שעה, שאינם באים בנדבה, והחסאת והאשם — דבר אחד ושם אחד הוא ותורה אחת להם (על פי הרמב"ן); ; הסכימו ביניהם הנשיאים שיביאו כלם קרבן שזה כדי שלא תפול ביניהם לא קנאה ולא גאווה שזה מביא מדנים בין אחים כמו שנראה מענין קין והבל, וכשם ששוו כלם בעצה אחת, כך הושוו בזכות (ספ"ר) ומפני זה הוצרך הכתוב להגיד בכל יום ויום קרבן כל נשיא ונשיא, ולא נסתפק לומר שהיו כלם כקרבתו נחשון בראשונה — כדי לחלק כבוד שזה לכל אחד ואחד (על פי הרמב"ן א"ב).

י"ד. כף אחת עשרה זהב: מלת "זהב" תורה לא על משקל הכף, כי אם על איכותה, כלומר, הכף היתה של זהב ומשקלה עשרה שקלים של כסף (יש"ר על פי ספ"ר).

ט"ו. פר אחד בן בקר: קטן, כמו בן יונה (א"ע).

י"ז. עתודים: מלא ב"ו" ואצל יתר הנשיאים, "עתדים" חסר (א"ב).

י"ח. הקריב נתנאל בן צוער נשיא יששכר: הקדים הזכרת שמו לזכרון הנשיאות לעשות לו גדר המעלה גם בלי חשיבות הנשיאות, מה שאין כן שאר

הנשיאים שהקדים זכרון הנשיאות לשמם (אוה"ח). ואצלו, כמו אצל נחשון בן עמינדב, נזכרה שלש פעמים "הקרבה", "הקריב", "הקרב", "את קרבנו" (על פי אוה"ח).

י"ת—י"ט. הקריב... הקרב את קרבנו: חזר על זה בעבור שארכו לו הדברים, כי כן דרך המקרא, כמו (בראשית כ"ב, ז') ויאמר יצחק אל אברהם אביו ויאמר אבי, וכן (אסתר ז' ה') ויאמר המלך אחשוורוש ויאמר לאסתר המלכה, ולא הזכיר ביתר הנשיאים "הקריב", כי אחז דרך קצרה (על פי א"ע). מ"ח. ביום השביעי: קרבנות הנשיאים, אם כי היו קרבנות יחיד, דחו את השבת ואת הטומאה (על פי 190 ר"י).

ע"ב. ביום עשתי עשר יום: בפסוק הזה ובפסוק ע"ח הוכפלה מלת "יום" ואפשר בעבור שתחסר "ה" הידיעה, כי הראוי ביום עשתי העשר, וכן ביום ש"ב העשר, כמו בכל מספר הימים הקודמים, ואולם להיות מחובר מיחידות ועשרות, לא יתכן להבדיל ביניהם ב"ה" הידיעה, ולכן הוכפלה מלת "יום" (יש"ר). פ"ח. זאת חנכת המזבח אחרי המשח אתו: חזר לומר זאת חנוכה המזבח אחרי המשח אותו, כדי לסומכו לפסוק ו"בבא משה", להורות שהחנוכה הראשונה היתה ביום המשח אותו באלה הקרבנות, והחנוכה השניה היתה חנוכה השכינה לדבר עב משה במשכן (צ"ה).

פ"ט. ובבא משה אל אהל מועד לדבר אתו וישמע את הקול מדבר אליו: וזה להורות במעלת משה שהשיג עתה בחנוכת הנשיאים מה שלא השיג עד עתה, והוא כי פעמים אחרות כשנכנס משה היה ממתין עד שבא הדבור אליו, אבל עכשיו בבא משה — וישמע את הקול, שכבר היה שם השם ממתין ומדבר (צ"ח). כי דבר ה' בא אל משה לא בשל יחסו הפרטי של ה' אליו, אלא בשל קרבת ה' אל ישראל, ומפני ששכינת ה' שרויה בקרב עמו השומר את תורתו, משמיע ה' את קולו למשה (על פי ה'). וידבר אליו: (עיי' ברש"י פרוש מדבר אליו) כך היה משפט הדבור תמיד (א"ע).

ב ה ע ל ת ד

פ ר ק ח

ב. בהעלתך: לפי שמלאכת תדיר היא זו, הזכירה כאן; אעפ"י שכל מלאכת המשכן נגמרה, מלאכת הדלקת המנורה לא נגמרה כי תדירה היא (רשב"ם). ולא הזכיר בפרשה זו אהל מועד ללמד שיהיה כן במקדש (רמב"ן). ונסמכה זאת הפרשה